[Astăzi împlinesc douăzeci și cinci de ani]

1909, noiembrie 27, vineri,
Șapte ceasuri seara

ASTĂZI ÎMPLINESC DOUĂZECI ȘI CINCI de ani și mă simt, parcă, obosit de atîta viețuire.

Stau în casă, la masa de scris: boala mă împiedică să fiu, trupește, acolo unde îmi este tot sufletul. Stau... și sînt trist, de-o tristeță amarnică, neliniștită, neastîmpărată și totuși covîrșitoare. Întreaga mea tristeță de odinioară – blîndă și resemnată, ce m-a întovărășit ca o soră de-a lungul celor douăzeci și patru de ani de mai înainte, mi-a fost răzvrătită, ațîțată, răscolită de bucuriile scurte, neașteptate, de durerile și deznădejdile fără seamăn ce mi-au adus acest din urmă an – al douăzeci și cincilea – ce se încheie astăzi... Și astăzi sînt trist, nespus de trist, de acea tristeță dușmană, ce nu te iartă, nu te alină, ci neîmpăcată te mustră, te învrăjbește și hărțuitoare îți zgîndărește toate rănile, înveninîndu-le...; tristeță care în loc să te împace, să te amorțească, dimpotrivă, te face să te zvîrcolești ca un vierme sub strivirea propriei tale neputințe și nimicnicii... Astăzi împlinesc douăzeci și cinci de ani și tristețea mi-a deschis toate izvoarele amintirilor ce curg ca niște ape tulburi peste suflet. Și sufletul, năpădit, înecat de năvala cotropitoare, abia mai răsuflă. Astfel, bîntuit de gînduri, stau la masa de scris. Deodată o amintire mă face să tresar, să mă ridic și să alerg dincolo... Grăbit răsfoiesc ceva... Da, da, trebuie să fie... Am găsit!...

E un simbol: Un bătrîn groaznic, gol, descărnat aleargă în goana calului peste cîmpuri și orașe, peste sate, peste munți. Barba îi înfășoară pieptul și-și amestecă firele cu coama calului, pletele-i flutură pe spate... și în pornirea-i

furtunoasă pare purtat de un uragan... Nimic nu scapă însă ochilor lui adînci și înfiorători, nimic nu scapă de mîinile lui încleștate pe coasa cu care retează tot ce întîlnește în cale, și pe care o mînuiește cu atîta iuțeală că oțelul șuieră tăind văzduhul. Înaintea lui toate se pleacă, sub el cad toate și-n urmă-i nu rămîne nimic... În dosul acestui simbol înfiorător stau scrise totuși cuvinte sfioase și dulci, atît de dornice, făgăduitoare de atîta fericire! Ah, mîna care le-a scris atunci, ca o mîngîiere pentru cei douăzeci și patru de ani ce-mi cosise nemilostivul bătrîn, mînuța aceea, cu ce dureroasă dragoste aș săruta-o acum, deși nu-mi mai scrie, deși m-a uitat... Și cum așteptam astăzi ceva de la ea...

Rămîn multă vreme așa, încremenit, cu ochii pe icoana Timpului și pe plăpîndele rînduri ce-mi făgăduia atunci, în calda lor urare, viața! Dar acum acea urare îmbracă pentru mine un alt înțeles... Și bătrînul, rînjind, își poartă coasa peste ea, peste toată nădejdea, dragostea și viața cuprinsă într-însa retezînd-o cu spăimîntătorul gest de călău... Și iar mă acoperă talazul amintirilor... Acum un an, ca și astăzi, stăteam în casă, dar nu așa pustiu și uitat! Un suflet venise să vegheze împreună cu al meu, venise închis într-un plic, ascuns în cîteva slove... dar de acolo, dintre slovele tainice, îmi zîmbea îmbărbătîndu-mă, îndemnîndu-mă călduros la viață. Și acum e aceeași zi, dar nu mai este același an... Eu stau singur și amărît, căci sufletul n-a mai venit – mîngîietorul de atunci... Zadarnic cerc să-mi alin amarul căutînd sufletul prieten în slovele unde-mi zîmbise odinioară, nu-l mai găsesc... Și totuși slovele sînt acolo, și alături simbolul pe care acum îl privesc îngrozit... Ah, Timpul, bătrînul cosaș, ce ironic rînjește la mine în goana-i nebună! El știe de atunci că ce am să caut eu n-are să mai fie, că nimic nu-i statornic, nimic nu rămîne, totul trece – și sufletele ca și cuvintele!... Ah, Timpul – și tocmai el – ca un simbol – mi-a fost trimis purtător al celei mai frumoase urări și făgăduieli ce am primit vreodată!... Văd că trebuie să mă opresc... Sînt trist, îndurerat și plin de amar, dar n-aș vrea să fiu nedrept. Dacă am fost uitat astăzi – ca și alte dăți – e din propria mea nesocotință și vină...

E tîrziu, afară suflă vîntul și galopul furios al amintirilor mă poartă necontenit... Lucruri pe care le credeam uitate se trezesc din nou în minte, crîmpeie de fapte și împrejurări se întregesc acum, luînd adevărata lor înfățișare, fărîme de trai, risipite de-a lungul vremilor, se alcătuiesc din nou într-un anumit chip... Și viața trăită odinioară clipă cu clipă, viața împrăștiată în cele patru vînturi ale zărilor și ale întîmplării, viața îngustă de-un ceas, de-o zi, de-un an, ce-ți părea goală, destrămată, fără țintă și fără însemnătate atunci, acea viață privită deodată în tot cuprinsul ei ți se înalță în față ca o stîncă de granit, ale cărei boabe sînt adînc înfipte unul în altul, și din care nici unul nu trebuie să lipsească. Privind astfel viața nu-i dezlegi taina, nu-i afli enigma, dar vezi înlănțuirea tuturor amănuntelor, faptelor celor mai mici, care trebuiau să te mîne acolo unde era, unde se cerea

să ajungă –... Și astfel îmi trec vremea și-mi omor urîtul adunînd fir cu fir urzeala vieții mele, țesută douăzeci și cinci de ani de mîinile nevăzute ale Soartei... țesută atît de încîlcit, atît de rară și strîmbă, că e o batjocură!...

(„Cronica", 19 octombrie 1984, p. 5)